

УДК 658:336.74

НЕСТЕРЕНКО Н.В., доц.

ЖЕЛЄЗНЯК О.Л.

м. Запоріжжя

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

***Анотація.** Проблема грошових потоків є надзвичайно актуальною для успішної діяльності вітчизняних підприємств. Але не існує однозначного поняття економічної сутності та класифікації грошових потоків. У статті розглянуті різні підходи до економічної сутності та класифікації грошових потоків підприємства.*

***Ключові слова:** потік, грошовий потік, класифікація, вхідний грошовий потік, вихідний грошовий потік, фінансова діяльність, моніторинг, анuitет, пренумерандо, постнумерандо.*

***Аннотация.** Проблема денежных потоков является чрезвычайно актуальной для успешной деятельности отечественных предприятий. Но не существует однозначного понятия экономической сущности и классификации денежных потоков. В статье рассмотрены различные подходы к экономической сущности и классификации денежных потоков предприятия.*

***Ключевые слова:** поток, денежный поток, классификация, входящий денежный поток, исходящий денежный поток, финансовая деятельность, мониторинг, аннуитет, пренумерандо, постнумерандо.*

***Abstract.** The problem of cash flows is extremely actually for the success of domestic businesses. But there is no unique economic entity concept and classification of cash flows. The article describes the different approaches to the economic nature and classification of the company's cash flows.*

***Key words:** flow, cash flow, classification, incoming cash flow, cash flow starting, financing, monitoring, annuity, prenumerando, postnumerando.*

Постановка проблеми. У зв'язку з нестабільністю та погіршенням фінансового стану підприємств за останні роки особливого значення набуває визначен-

ня їх грошових потоків. Важливість вивчення грошових потоків обумовлюється тим, що вони обслуговують господарську діяльність підприємства в усіх її

напрямах. Від якісного управління грошовими потоками підприємства залежить розвиток підприємства та кінцевий результат його господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень показав, що вивченням сутності та класифікації грошових потоків, займалась значна кількість вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів: Дж. К. Ван Хорн, Є. Брігхем, Е. Нікхбахт, Т. Райс, Р.Б. Тян, А.М. Кінг, В.В. Бочаров, Л. Н. Павлова, І.А. Бланк, Г.Г. Кірейцев, Л.О. Лігненко, А.М. Поддєрьогін, О.О. Терещенко та ін. Але незважаючи на існуючі зарубіжні та вітчизняні видання пропонується уточнити і розвинути це поняття.

Метою статті є теоретичне узагальнення сутності грошових потоків підприємства та їх класифікація.

Виклад основного матеріалу. Грошовий потік можна представити як систему фінансового кровообігу господарського організму підприємства [1]. При вивченні досліджень науковців постає проблема розбіжності в підходах не лише стосовно тлумачення сутності грошових потоків, а й стосовно визначення самої термінології.

Так, Бланк І. А. вважає, що грошовий потік підприємства представляє собою сукупність розподілених надходжень і виплат грошових коштів за окремими інтервалами періоду часу що розглядається, генерованих його господарською діяльністю, рух яких пов'язаний з факторами часу, ризику і ліквідності [1].

Бочаров В. визначає, що грошовий потік підприємства – це рух грошових коштів, який прагне до нуля, оскільки негативний результат від одного із видів господарської діяльності підприємства має компенсуватися позитивним від іншої. В протилежному випадку підприємство може стати банкрутом [8].

На думку Бикової О. грошові потоки – це:

- елемент аналізу доходів та витрат підприємства, який має використовуватися як індикатор ліквідності та ефективності його інвестиційної, фінансової діяльності;
- додаткові капіталовкладення підприємства [3].

Брігхем Є. визначає, що грошовий потік – це фактичні чисті готівкові кошти, які надходять у фірму (чи витрачаються нею) протягом деякого визначеного періоду [2].

Бутинець Ф. Ф. трактує це поняття так: "Грошовий потік – найважливіший самостійний об'єкт фінансового аналізу, який проводиться з метою оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства" [8].

Досить змістовне визначення надають М. Д. Білик, С. І. Надточий: грошовий потік – це найбільш динамічний показник, що характеризує постійний рух грошових ресурсів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, та пов'язаний з надходженням (вхідні грошові потоки) чи витрачанням (вихідні грошові потоки) грошових ресурсів підприємства, може мати готівкову і безготівкову форми вираження в національній чи іноземній валюті та пов'язаний з певним моментом часу, однак може бути приведеним до іншого тощо.

Ван Хорн Д., Вахович Д. вважають, що грошові потоки підприємства – це:

- потоки готівкових коштів, які мають безперервний характер;
- власні обігові кошти.

При цьому чистий грошовий потік може утворюватися не лише за рахунок приросту чи скорочення власних обігових коштів, а й шляхом збільшення або зменшення дебіторської заборгованості, кредиторської заборгованості (поточні зобов'язання) або інших активів та інших пасивів підприємства [4].

Гроппеллі А. та Е. Нікбахт вважають, що грошовий потік – це міра ліквідності підприємства, що складається з чистого доходу і безготівкових витрат, таких, як амортизаційні відрахування.

На думку Дзюблюк О. грошовий потік – це базове джерело для погашення позик та спосіб оцінки кредитоспроможності підприємства. Він вважає, що для розрахунку грошового потоку підприємства слід використовувати такі фінансові показники як: виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); кредиторська заборгованість; інші поточні зобов'язання. Він зазначає, що дебіторська заборгованість не є складником грошового потоку підприємства (оскільки існує достатня ймовірність перетворення її на сумнівну або безнадійну), а є наслідком неперетворення її в наявні грошові ресурси [5].

Загородня А. Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. визначають, що грошовий потік – це надходження (додатний грошовий потік) і витрачання (від'ємний грошовий потік) коштів у процесі здійснення господарської діяльності підприємства.

Коваленко Л. О., Ремньова Л. М. вважають, що грошові потоки – це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів у результаті виробничо-господарської діяльності підприємств [6].

Коласс Б. пропонує під загальним грошовим потоком розуміти надлишок коштів, який утворюється на підприємстві в результаті всіх операцій, пов'язаних і не пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності. Тобто, на думку Коласса Б., основними складниками грошового потоку підприємства є грошовий потік від господарської діяльності та грошовий потік від операцій, не пов'язаних із господарською діяльністю [7].

Лігненко Л.О. та Ситник Г.В. пропонують визначити грошові потоки підприємства як систему розподілених в часі надходжень та видатків грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю і супроводжують рух вартості, виступаючи зовнішньою ознакою функціонування підприємства [9].

Маркін І.А. визначає, що грошовий потік – це сукупність розподілених за часом надходжень і виплат грошових коштів, які утворюються в процесі господарської діяльності і пов'язані із забезпеченням його платоспроможності.

Мних С.В. вважає, що грошовий потік – це сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів, які генеруються господарською діяльністю підприємства.

Поддерьогін А. М. пропонує визначити грошовий потік як сукупність послідовно розподілених у часі подій, які пов'язані із відособленим та логічно завершеним фактом зміни власника грошових коштів у зв'язку з виконанням договірних зобов'язань між економічними агентами (суб'єктами господарювання, державою, домогосподарствами, міжнародними організаціями). На його думку грошові потоки безпосередньо пов'язані з рухом коштів на підприємстві, який відображає надходження в розпорядження підприємства коштів та еквівалентів і їх використання [17].

Райс Т. та Койли Б. визначають грошовий потік як індикатор кредитоспроможності та платоспроможності підприємства. На їх думку, грошовий потік – це спроможність підприємства генерувати додаткові обсяги грошових засобів для погашення зобов'язань за отриманими позиками [12].

Слав'юк Р. вважає, що "грошові потоки" – це надходження та вибуття грошових коштів підприємства [13].

Сорокіна О. визначає, що поняття "грошовий потік" є агрегованим та включає різні види потоків, які обслуговують фінансово – господарську діяльність підприємства. З огляду на це, вона пропонує в кожному конкретному випадку використовувати уточнене визначення поняття "грошовий потік", а саме: сукупний грошовий потік, грошовий потік від поточної діяльності тощо [14].

Старостенко Г.Г. та Мірко Н.В. вважають, що грошовий потік – це надходженні і витрати грошових коштів в процесі здійснення господарської діяльності підприємства.

На думку Терещенко О.О. грошові потоки являються внутрішнім джерелом фінансової стабілізації підприємства через збільшення його вхідних та зменшення вихідних грошових потоків, які спрямовуються на зростання платоспроможності. Окрім того, грошовий потік, а саме чистий грошовий потік від операційної діяльності, визначається як критерій внутрішнього потенціалу фінансування підприємства й є основою для оцінки його фінансового стану та кредитоспроможності [15].

Тян Р.Б. визначає грошовий потік як масу готівкових коштів, яка надходить або вибуває з обігу як грошові виплати. На погляд вченого, різниця між вхідними та вихідними грошовими потоками визначається як прибуток [16].

Ясишена В. вважає, що грошовий потік – це сукупність розподілених у часі надходжень і видатків грошових коштів та їхніх еквівалентів, генерованих його господарською діяльністю, рух яких пов'язаний з факторами часу, простору, структури, ризику і ліквідності.

Таким чином, з наведених визначень можна зробити узагальнення: в економічній літературі сформувався два основні підходи до визначення поняття "грошовий потік":

- грошовий потік – це різниця між отриманими і виплаченими підприємством коштами за пев-

ний визначений період, тобто це сума надлишку або недостачі грошових коштів;

- грошовий потік – це безперервний рух коштів (обіг), тобто їх надходження й виплати (притоки й відтоки) за певний визначений період.

Вважаємо, що більш логічним є виклад положення другої позиції та визнання грошового потоку як руху грошових коштів, адже "потік" – це є "рух", тобто надходження та використання грошових коштів. В цілому поняття "грошовий потік" характеризує рух капіталу, грошових фондів як готівкових, так і безготівкових, а також оборот окремих фінансових інструментів.

Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що питання визначення поняття "грошовий потік" має велике значення, перш за все для розуміння самої суті цього явища, а тому потребує подальших досліджень.

Виходячи з багатогранності та широти поняття грошового потоку, досить складним є його якісний аналіз, планування, прогнозування, контроль, регулювання та оптимізація на підприємстві. Тому виникає об'єктивна необхідність у структуризації, класифікації, а також визначенні функціонально-організаційних особливостей грошових потоків підприємства, методичний підхід до якої найбільш докладно висвітлено в працях І.А. Бланка:

- за спрямованістю руху коштів виділяють такі види грошових потоків: додатний грошовий потік (приплив коштів); від'ємний грошовий потік (відплив коштів);
- за методом обчислення обсягу: валовий грошовий потік – це всі надходження або вся сума витрати коштів в аналізованому періоді; чистий грошовий потік, що становить різницю між додатним і від'ємним потоками коштів в аналізованому періоді;
- за видами діяльності: грошовий потік від операційної діяльності (відображає надходження коштів від покупців і виплати грошей поставальникам, заробітної плати персоналу, зайнятому в основному виробництві, податкових платежів, відрахувань органам соцстраху і т. ін.); грошовий потік від інвестиційної діяльності – це надходження і витрати коштів, пов'язані з процесом реального і фінансового інвестування; грошовий потік від фінансової діяльності – це надходження і виплати коштів, пов'язані із залученням додаткового акціонерного і пайового капіталу, одержанням довгострокових і короткострокових кредитів та позик, з виплатою дивідендів і т. ін.;
- за рівнем достатності обсягу розрізняють: надлишковий грошовий потік, при якому надходження коштів значно перевищують реальну потребу підприємства у фінансових ресурсах, у результаті чого накопичуються і простояють вільні залишки готівки на рахунках у банку; дефіцитний грошовий потік, при якому надход-

- ження коштів значно нижче від реальних потреб підприємства;
- за неперервністю формування розрізняють: регулярний грошовий потік, при якому в розглянутому періоді за окремими господарськими операціями здійснюється регулярний приплив або відплив коштів; дискретний (епізодичний) грошовий потік, пов'язаний зі здійсненням одиничних господарських операцій у розглянутому періоді;
 - за стабільністю часових інтервалів регулярні грошові потоки можуть бути: з рівномірними часовими інтервалами, що називається ануїтетом; з нерівномірними часовими інтервалами;
 - за періодом часу: короткострокові грошові потоки (до року); довгострокові грошові потоки (понад рік);
 - залежно від того, коли надходять кошти – на початку періоду (передплата) чи наприкінці періоду – розрізняють грошові потоки: пренумерандо; постнумерандо;
 - за видами використовуваних валют розрізняють: грошові потоки в національній валюті; грошові потоки в іноземній валюті;
 - за законністю здійснення виділяють: легальний грошовий потік, що відповідає чинним правовим нормам і податковому законодавству; нелегальний грошовий потік, що здійснюється з порушенням прийнятих норм з метою відхилення від оподаткування й особистої вигоди.

Розглянута класифікація дає можливість більш цілеспрямовано здійснювати аналіз і планування різних видів грошових потоків на підприємстві.

Фінансове завдання підприємства – забезпечити дотримання своєчасності виконання власних поточних зобов'язань шляхом формування на основі грошових потоків необхідного фонду коштів у визначений момент часу та із заданою абсолютною величиною визначається рівнем фінансового забезпечення (покриття) потреби підприємства у капіталі.

Управління грошовими потоками підприємства є важливою складовою частиною загальної системи управління його фінансовою діяльністю. Процес управління грошовими потоками підприємства базується на принципах, основними з яких є:

- принцип інформативної вірогідності. Як і кожна управлінська система, управління грошовими потоками підприємства повинне бути забезпечене необхідною інформаційною базою;
- принцип забезпечення збалансованості. Це пов'язано з оптимізацією грошових потоків підприємства в процесі управління ними;
- принцип забезпечення ефективності. Реалізація принципу в процесі управління грошовими потоками полягає в забезпеченні ефективного їх використання шляхом здійснення фінансових інвестицій підприємства;

- принцип забезпечення ліквідності. Реалізація цього принципу забезпечується шляхом відповідної синхронізації позитивного і негативного грошових потоків у розрізі кожного тимчасового інтервалу розглянутого періоду.

З урахуванням розглянутих принципів зорганізується конкретний процес управління грошовими потоками підприємства.

Базові положення щодо організації управління грошовими потоками:

- грошові потоки не можуть виникати за пасивної економічної поведінки підприємства. Отже, необхідно здійснювати певні заходи щодо формування грошових потоків та впливу на їх параметри – управляти грошовими потоками;
- грошові потоки є невід'ємною складовою фінансового та операційного циклів, що вимагає узгодження фінансових рішень у сфері управління грошовими потоками із іншими напрямками управління фінансами суб'єкта господарювання;
- управління грошовими потоками потребує відповідного інформаційного наповнення системи прийняття управлінських фінансових рішень;
- управління грошовими потоками передбачає однозначність трактування прийнятих фінансових рішень, чіткість їх доведення до виконавців та забезпечення адекватного зворотного зв'язку – моніторингу, перегляду та коригування фінансових рішень.

Основною метою управління грошовими потоками є забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку шляхом збалансування обсягів надходжень і витрат коштів і їхньої синхронізації в часі.

Процес управління грошовими потоками підприємства включає наступні етапи:

- забезпечення повного та достовірного обліку грошових потоків на підприємстві і формування відповідної звітності. Інформація про рух грошових коштів у результаті операційної діяльності може бути наведена із застосуванням прямого та непрямого методів. При застосуванні прямого методу для визначення суми чистого надходження коштів у результаті операційної діяльності у звіті послідовно відображаються всі основні статті надходжень та витрат, різниця яких показує приріст або зменшення грошових коштів. Інформацію про рух грошових коштів можна отримати з облікових реєстрів або шляхом послідовного коригування статей звіту про фінансові результати. Використання непрямого методу передбачає визначення суми чистого надходження в результаті операційної діяльності шляхом послідовного коригування показника прибутку від звичайної діяльності до оподаткування,

наведеного в звіті про фінансові результати. В даному випадку коригування здійснюється з метою врахування впливу змін у складі запасів, операційної дебіторської та кредиторської заборгованостей, негрошових операцій та доходів і витрат, пов'язаних з інвестиційною та фінансовою діяльністю;

- аналіз грошових потоків в попередньому періоді. Основною метою проведення даного аналізу є виявлення рівня достатності формування грошових коштів, ефективності їх використання, а також збалансованості потоку надходжень та видатків грошових коштів за обсягом та в часі. Аналіз грошових потоків проводиться по підприємству в цілому, в розрізі основних видів його господарської діяльності та за окремими структурними підрозділами;
- оптимізація грошових потоків підприємства. В процесі оптимізації грошових потоків підприємства здійснюється виявлення та реалізація резервів, що дозволяють зменшити залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування; забезпечується більш повна збалансованість вхідного та вихідного грошового потоку в часі та по обсягах; забезпечується тісний зв'язок грошових потоків за видами діяльності; збільшення суми і якості чистого грошового потоку;
- планування грошового потоку в розрізі окремих видів;
- забезпечення ефективного контролю за грошовими потоками підприємства шляхом моніторингу поточної фінансової діяльності.

Процес управління грошовими потоками базується на певному механізмі. Механізм управління грошовими потоками являє собою систему основних елементів, що регулюють процес розробки й реалізації управлінських рішень у цій області.

Важливою складовою частиною механізму управління грошовими потоками підприємства є системи й методи їхнього аналізу.

Аналіз грошових потоків являє собою процес дослідження результативних показників їхнього формування на підприємстві з метою виявлення подальшого підвищення ефективності їхнього функціонування.

Для рішення конкретних завдань аналітичного дослідження застосовуються ряд спеціальних систем і методів аналізу грошових потоків, що дозволяють одержати комплексну кількісну оцінку результатів їхнього багатоаспектного функціонування на підприємстві як у статистиці, так й у динаміці:

- горизонтальний аналіз базується на вивченні динаміки окремих фінансових показників у часі. У процесі використання цієї системи аналізу розраховуються темпи росту та приросту окремих показників фінансової звітності за ряд періодів і визначаються загальні тенденції їхньої зміни. У системі управління грошовими потоками найбільше поширення одержали наступні

види горизонтального аналізу: дослідження динаміки показників грошового потоку звітного періоду в зіставленні з показниками попереднього періоду; дослідження динаміки показників грошових потоків звітного періоду в зіставленні з показниками аналогічного періоду минулого року; дослідження динаміки показників грошового потоку за ряд попередніх періодів;

- вертикальний аналіз базується на структурному розкладанні окремих показників фінансової звітності підприємства. У процесі здійснення цього аналізу розраховується питома вага окремих структурних складових агрегованих показників. У системі управління грошовими потоками найбільше поширення одержали наступні види вертикального аналізу: структурний аналіз грошових потоків підприємства по видах господарської діяльності; структурний аналіз грошових потоків по внутрішніх підрозділах підприємства; структурний аналіз позитивного (негативного) грошового потоку по окремих елементах його формування;
- порівняльний аналіз базується на зіставленні окремих груп аналогічних показників між собою. У процесі використання цієї системи аналізу розраховуються розміри абсолютних і відносних відхилень порівнюваних показників. У системі управління грошовими потоками підприємства найбільше поширення одержали наступні види порівняльного аналізу: порівняльний аналіз показників грошових потоків у розрізі внутрішніх структурних підрозділів цього підприємства; порівняльний аналіз показників грошових потоків окремих реальних інвестиційних проектів; порівняльний аналіз показників грошових потоків окремих фінансових інструментів інвестування; порівняльний аналіз звітних і планових (нормативних) показників формування грошових потоків;
- аналіз фінансових коефіцієнтів (R-аналіз) базується на розрахунку співвідношення різних абсолютних показників фінансової діяльності підприємства між собою. У процесі використання цієї системи аналізу визначаються різні відносні показники, що характеризують окремі показники грошових потоків, і ступінь їх впливу на загальний рівень фінансового стану підприємства.

Висновки. Саме грошові потоки обслуговують всі господарські операції. Можна вважати, що грошові потоки – це "кровоносна система" підприємства, його фінансовий кровообіг. Ефективно організовані грошові потоки є важливою умовою "фінансового здоров'я" підприємства, адже надлишковий грошовий потік як і дефіцитний грошовий потік для підприємства може негативно впливати на фінансові результати його діяльності. Ефективне управління грошовими потоками забезпечує фінансову

рівновагу підприємства в процесі його стратегічного розвитку. Залежно від ступеня синхронізації грошових потоків за обсягами та в часі визначаються темпи розвитку підприємства, його фінансова стійкість. Чим вищий ступінь синхронізації – тим суттєвіше прискорення реалізації стратегічних завдань. Раціональне формування грошових потоків сприяє підвищенню ритмічності здійснення операційного циклу підприємства. Ефективне управління грошовими потоками дозволяє скоротити потребу в позиковому капіталі, знизити залежність темпів розвитку підприємства від позикового капіталу. Особливо актуальною дана проблема є для підприємств, що знаходяться на ранніх етапах розвитку. Ефективне управління грошовими потоками дозволяє зменшувати розмір страхових залишків грошових коштів і використовувати тимчасово вільні грошові кошти як капітал.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бланк И.А. Управление финансовой стабилизацией предприятия / И.А. Бланк – К.: Ника-Центр, Зльга, 2003.– 496 с.
2. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту / Є. Брігхем; [пер. з англ.]. – К.: Молодь, 1997. – 1000 с.
3. Быкова Е.В. Показатели денежного потока в оценке финансовой устойчивости предприятия / Е.В. Быкова // Финансы. – 2000. – № 2. – С. 56-59.
4. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами / Дж. К. Ван Хорн; [пер. с англ.; гл. ред. серии Я.В. Соколов]. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 800 с.
5. Дзюблук О. Особливості оцінювання грошового потоку підприємства в системі банківського аналізу кредитоспроможності позичальника / О. Дзюблук // Банківська справа. – 2001. – № 1. – С. 8-12
6. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – К.: Знання, 2005. – 485 с. – (Вища освіта XXI століття).
7. Колласс Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы / Б. Колласс. – М.: Финанси, ЮНИТИ, 1997. – 576 с.
8. Коммерческое бюджетирование / Бочаров В.В. – СПб.: Питер, 2003. – 368 с.
9. Лігоненко Л. О. Управління грошовими потоками / Л.О. Лігоненко, Г.В. Ситник,- К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 255 с.
10. Райс Т. Финансовне інвестиції и риск / Т. Райс, Б. Койли. – К.: Издательское бюро ВНУ, 1995.-592 с.
11. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств / Р.А. Слав'юк – К.: ЦУЛ, 2002. – 460 с.
12. Сорокіна О.М. Трансформація показників та методів аналізу діяльності сільськогосподарських підприємств адекватно ринковим відносинам: автореф. дис.... канд. екон. наук: 08.07.02 / О.М. Сорокіна; Дніпропетровський держ. аграрний ун-т. – Д., 2000. – 18 с.
13. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів / О.О. Терещенко. – К.: КНЕУ, 2003. – 554 с.
14. Тянь Р.Б. Планування діяльності підприємства / Р.Б. Тянь. – К.: МАУП, 1998. – 156 с.
15. Фінансовий менеджмент / А.М. Поддєрьогін [та ін.]; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005.-535 с.
16. Яструбецька Л.С. Організаційно-економічний механізм управління грошовими потоками промислових підприємств України [Електр. ресурс]: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.02.03 / Л.С. Яструбецька; Львівський національний університет імені Івана Франка. – Режим доступу: .
17. Ясишена В. Сутність грошових потоків підприємств та їх класифікація / В. Ясишена // Вісник ТНЕУ. Економічний аналіз. – 2008. – Вип. 2 (18).- С. 321-324.